

A L E K S A N D R P O E S J K I N

De Vrouw

van

Schoppen

Een verhaal

1834

Voorwoord

Aleksandr Poesjkin schreef *De Vrouw van Schoppen* in 1833 en publiceerde het in 1834, midden in zijn meest productieve periode. Het verhaal was onmiddellijk een succes en is sindsdien nooit meer uit de Russische literatuur weggedacht. Tsjaikovski maakte er in 1890 een opera van. Dostojevski noemde het een meesterwerk van concentratie. En inderdaad: in nauwelijks dertig pagina's bereikt Poesjkin een dichtheid die de meeste romans niet halen in driehonderd.

De plot is zo helder als een kaartspel. Hermann, een jonge officier van de genie, sober en berekenend, hoort van een geheim: een oude gravin kent de magische combinatie van drie kaarten die altijd winnen. Hij dringt haar huis binnen onder het mom van een liefdesverklaring aan haar gezelschapsdame Lisaveta. De gravin sterft van schrik. Maar haar geest verschijnt Hermann en fluistert hem de drie kaarten in het oor: drie, zeven, aas. Hermann zet in. De drie wint. De zeven wint. Dan keert hij de aas om — en het is de vrouw van schoppen.

Wat het verhaal zo groot maakt is niet de plot maar de toon: droog, precies, bijna koel, en toch bezield van een spanning die niet wijkt. Poesjkin sympathiseert niet met zijn held — Hermann is berekenend, koud, bereid een onschuldig meisje te bedriegen voor zijn obsessie. Maar hij begrijpt hem volkomen. De wil om het lot te beheersen, de verleiding van het systeem, de overtuiging dat de rede

de kans kan dwingen: het zijn verlokkingen die Poesjkin met chirurgische precisie ontleedt.

Er is ook iets diepers aan de hand. De Vrouw van Schoppen gaat over de grens tussen rede en waanzin, tussen berekening en bezetenheid. Hermann begint als een man van controle en eindigt als een krankzinnige. De kaarten die hem geest geven zijn ook de kaarten die hem vernietigen. Poesjkin suggereert, met de luchtigste hand, dat de mens die het toeval wil overwinnen door het systeem te doorgronden, zichzelf ten prooi valt aan iets duisters en onontkoombaar.

Dit bundeltje bevat naast De Vrouw van Schoppen ook De Postmeester — een van Poesjkins Verhalen van Belkin uit 1831. Het is een heel ander verhaal: intiem, ontroerend, over een vader die zijn dochter kwijtraakt aan een ontwikkelde minnaar. Waar De Vrouw van Schoppen bliksemscherp en theatraal is, is De Postmeester stil en meeslepend. De twee verhalen laten samen de breedte van Poesjkins meesterschap zien: koele ironie én diepe menselijkheid, in dezelfde hand.

— *De redactie*

Inhoud

De Vrouw van Schoppen.....	6
I	6
II.....	11
III	21
IV	30
V	35
VI	39
Het pistoolschot	44
I	44
II.....	53
De sneeuwstorm	61
De doodgraver	77
De Postmeester.....	87

De Vrouw van Schoppen

I

Bij Narumov, luitenant bij de garde-ruiters, was die avond kaart gespeeld. De lange winternacht was ongemerkt voorbijgegaan en het sloeg vijf uur toen het souper werd opgediend. De winnaars zetten zich aan tafel met een uitstekende eetlust; de verliezers lieten hun bord onaangeroerd. Langzamerhand echter, met hulp van de champagne, kwam het gesprek op gang en nam iedereen eraan deel.

'Hoe is het je vanavond vergaan, Soerin?' vroeg de gastheer aan een van zijn vrienden.

'Verloren, zoals gewoonlijk. Ik heb werkelijk geen geluk. Ik speel mirandole. Je weet dat ik mijn hoofd koel houd. Niets brengt me van de wijs, ik verander nooit van spel, en toch verlies ik altijd.'

'Bedoel je dat je de hele avond niet één keer op rood hebt ingezet? Je karaktervastheid verbaast me.'

'Wat vind je van Hermann?' zei een van de aanwezigen, terwijl hij naar een jonge officier van de genie wees.

'Die man heeft van zijn leven nog nooit een inzet gedaan of een kaart aangeraakt, en toch zit hij tot vijf uur 's ochtends naar ons te kijken.'

'Het boeit me,' zei Hermann, 'maar ik ben niet van plan het nodige te wagen om het overbodige te winnen.'

'Hermann is een Duitser, en zuinig; dat is het hele geheim,' riep Tomski uit. 'Maar wat werkelijk verbazing wekt, is gravin Anna Fedotovna!'

'Hoezo?' vroegen verschillende stemmen.

'Hebben jullie niet opgemerkt,' zei Tomski, 'dat zij nooit speelt?'

'Ja,' zei Narumov, 'een vrouw van tachtig die nooit een kaart aanraakt; dat is inderdaad merkwaardig!'

'Weten jullie waarom niet?'

'Nee; is er een reden voor?'

'Luister dan. Mijn grootmoeder, jullie weten wel, is een jaar of zestig geleden naar Parijs gegaan en daar was ze helemaal in de mode. De mensen liepen haar achterna op straat en noemden haar de "Moscovische Venus". Richelieu deed haar het hof en volgens haar heeft ze hem met haar strenge houding bijna tot zelfmoord gedreven. In die tijd speelde men pharao bij de vrouwen. Op een avond aan het hof verloor ze, op erewoord, aan de hertog van Orléans een zeer aanzienlijk bedrag. Thuisgekomen plakte ze haar schoonheidsvlekjes af, deed haar hoepelrokken uit en ging in dat tragische kostuum naar mijn grootvader. Ze vertelde hem haar ongeluk en vroeg hem om het geld dat ze moest betalen. Mijn grootvader -- die nu niet meer leeft -- was zo ongeveer de rentmeester van zijn vrouw. Hij was als de dood voor haar, maar het bedrag dat ze noemde, deed hem uit zijn vel springen. Hij werd woedend, maakte een snelle berekening en toonde haar dat ze in zes maanden tijd een half miljoen roebel had verkwist. Hij zei haar ronduit dat hij in Parijs geen dorpen te koop had; zijn landgoederen lagen bij Moskou en Saratov. Ten slotte weigerde hij botweg. Je kunt

je de woede van mijn grootmoeder voorstellen. Ze gaf hem een klap in het gezicht en sliep die nacht in een andere kamer.

De volgende dag begon ze opnieuw. Voor het eerst in haar leven liet ze zich tot argumenten en uitleg verleiden. Tevergeefs probeerde ze haar man duidelijk te maken dat er schulden en schulden zijn en dat je een prins van den bloede niet kunt behandelen als je koetsier.

Al die welsprekendheid was vergeefs. Mijn grootvader bleef onbuigzaam. Mijn grootmoeder wist niet meer waar ze het zoeken moest. Gelukkig kende ze een man die in die tijd zeer vermaard was. Jullie hebben vast wel gehoord van de graaf van Saint-Germain, over wie zoveel wonderlijke verhalen de ronde deden. Men zei dat hij een soort eeuwige jood was, dat hij een levenselixir bezat en de steen der wijzen.

Sommigen lachten hem uit als een charlatan. Casanova noemt hem in zijn memoires ronduit een spion. Hoe het ook zij, ondanks het raadselachtige van zijn leven werd Saint-Germain zeer gezocht in de betere kringen en hij was werkelijk een innemend man. Zelfs nu nog koestert mijn grootmoeder een oprechte genegenheid voor hem en ze wordt kwaad zodra iemand oneerbiedig over hem spreekt.

Het kwam bij haar op dat hij haar het benodigde bedrag zou kunnen voorschieten. Ze schreef hem een briefje met het verzoek langs te komen. De oude magiër verscheen onmiddellijk en trof haar diep in de put aan. In twee, drie woorden vertelde ze hem alles: haar verlies, de wreedheid van haar man, en dat ze geen enkele hoop meer had behalve op zijn vriendschap en zijn bereidwilligheid.

'Madame,' zei Saint-Germain na een korte overweging, 'ik zou u het geld gemakkelijk kunnen lenen, maar ik weet zeker dat u geen rust zou hebben voordat u het had terugbetaald, en ik wil u niet uit de ene nood redden om u in een andere te brengen. Er is een andere manier om de zaak recht te zetten. U moet het verloren geld terugwinnen.'

'Maar beste vriend,' antwoordde mijn grootmoeder, 'ik heb u al gezegd dat ik niets meer heb.'

'Dat geeft niet,' zei Saint-Germain. 'Luister goed, dan zal ik het u uitleggen.'

En toen deelde hij haar een geheim mee waar jullie, dat weet ik zeker, heel wat voor over zouden hebben.

Alle jonge officieren spitsten de oren. Tomski hield even op om zijn Turkse pijp aan te steken, nam een trek en vervolgde.

Diezelfde avond ging mijn grootmoeder naar Versailles en nam plaats aan de tafel van de koningin. De hertog van Orléans hield de bank. Ze verzon een klein verhaal om haar schuld niet te hoeven betalen en begon toen te spelen. Ze nam drie kaarten. Met de eerste won ze; op de tweede verdubbelde ze haar inzet en won opnieuw; op de derde verdubbelde ze weer en won nogmaals.

'Puur geluk!' zei een van de jonge officieren.

'Wat een verhaal!' riep Hermann.

'Waren de kaarten gemerkt?' vroeg een derde.

'Dat geloof ik niet,' antwoordde Tomski ernstig.

'En jij wilt beweren,' riep Narumov uit, 'dat jij een grootmoeder hebt die de namen kent van drie winnende kaarten en dat je haar dat geheim nooit hebt laten vertellen?'

'Dat is nu juist het verschrikkelijke,' zei Tonski. 'Ze had drie zonen, waaronder mijn vader; alle drie waren ze verstokte gokkers, en geen van hen heeft ooit het geheim uit haar gekregen, hoewel het hun -- en mij -- enorm veel goeds had kunnen brengen. Luister wat mijn oom, graaf Ivan Iljitsj, mij op zijn erewoord heeft verteld.

Tsjaplitski -- jullie weten wel, degene die in bittere armoede is gestorven nadat hij miljoenen had verspild -- verloor op een dag, toen hij nog jong was, aan Zoritsj een slordige driehonderdduizend roebel. Hij was radeloos. Mijn grootmoeder, die nooit medelijden had met de verkwisting van jonge mannen, maakte een uitzondering -- ik weet niet waarom -- voor Tsjaplitski. Ze gaf hem drie kaarten en zei dat hij ze na elkaar moest spelen, onder de plechtige belofte dat hij daarna nooit meer een kaart zou aanraken zolang hij leefde. Tsjaplitski ging daarop naar Zoritsj en vroeg revanche. Op de eerste kaart zette hij vijftigduizend roebel in. Hij won, verdubbelde de inzet en won opnieuw. Door zo door te gaan won hij meer terug dan hij had verloren.

Maar het is zes uur! Tijd om naar bed te gaan.'

Iedereen ledigde zijn glas en het gezelschap viel uiteen.

II

De oude gravin Anna Fedotovna zat in haar kleedkamer voor de spiegel. Drie kameniersters waren in de weer om haar. De ene hield het potje rouge vast, de tweede een doosje met zwarte spelden, de derde een reusachtige kanten muts met felgekleurde linten. De gravin kon allang niet meer op schoonheid aanspraak maken, maar ze hield vast aan alle gewoonten uit haar jeugd. Ze kleetde zich nog altijd naar de mode van vijftig jaar geleden en besteedde evenveel tijd en zorg aan haar toilet als een modieuze schoonheid uit de vorige eeuw. In een hoek bij het raam zat haar gezelschapsdame over een borduurraam gebogen.

'Goedemorgen, grootmoeder,' zei de jonge officier toen hij binnenkwam. 'Goedemorgen, mademoiselle Lise. Grootmoeder, ik kom u om een gunst vragen.'

'Wat is het, Paul?'

'Ik wil u een van mijn vrienden voorstellen en u vragen hem voor uw bal uit te nodigen.'

'Neem hem mee naar het bal en stel hem daar aan me voor. Ben je gisteren bij de prinses geweest?'

'Natuurlijk. Het was heerlijk! We hebben tot vijf uur 's ochtends gedanst. Mademoiselle Eletzki was betoverend.'